

Poštšina plačana pri pošti 6101 Koper – Capodistria
TISKOVINA
NDP

SVETILNIK

/ Kulturni občasnik za mlade zanesenjake / Gledališče Koper / Pokrajinski muzej Koper /
Comunità Autogestita Costiera della Nazionalità Italiana Capodistria, Centro Italiano
"Carlo Combi" Capodistria / Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper / Pokrajinski arhiv Koper /
Otok, zavod za razvijanje filmske kulture, Izola / Pomorski muzej "Sergej Mašera" Piran /
Znanstveno-raziskovalno središče Koper
/ Letnik XVI / Številka 1 / Oktober 2022 / Brezplačni izvod /

Ali mogoče veš, kako se imenuje tisti poklic, ki z besedo zapisano pesmico pretvori v glasbeni jezik? Kako se imenuje ta poklic, ki zapiše note, iz katerih pevci in glasbeniki razberejo, kakšno melodijo naj ob danem besedilu tudi pojejo ali igrajo? Zapiši.

Ta poklic se imenuje **SKLADATELJ**.

Tako nam poklic skladatelja pojasni *Wikipedija*: **Skladatelj je ustvarjalec na področju glasbe: komponira glasbena dela, skladbe.**

Tako pa *FRAN*: **Kdor ustvarja, piše glasbena dela, skladbe: operni, zborovski skladatelj; skladatelj zabavne glasbe.**

Kateri skladatelji so ustvarili spodaj navedene nesmrtnne skladbe, ki nam še danes grejejo ušesa in nasmihajo srce? Poveži skladatelje z njihovimi deli:

1 Štirje letni časi	A Peter Iljič Čajkovski
2 Seviljski brivec	B Frédéric Chopin
3 Bolero	C Wolfgang Amadeus Mozart
4 Nocturne Op. 9 No. 2	Č Antonio Vivaldi
5 Opera Figarova svatba	D Giuseppe Tartini
6 Vražji trilček	E Maurice Ravel
7 Balet Labodje jezero	F Gioachino Rossini

Rešitev: 1C, 2F, 3E, 4B, 5C, 6D, 7C

V šoli, pri pouku glasbe se srečamo z **Orffovim inštrumentarijem**. Kako se imenuje skladatelj, po katerem je inštrumentarij poimenovan?

Rešitev: Carl Orff

Naštej nekaj glasbil, ki so del Orffovega inštrumentarija.

Rešitev: ksilofon, kraguljčki in zvončki, tamburin, marakas, tamburin, triangel ...

Nedaleč od nas stoji na trgu kip skladatelja svetovne slave, ki je živel in delal v obdobju baroka. Kako se imenuje trg, na katerem stoji kip ter v katerem obmorskem mestu se trg nahaja?

Rešitev: Giuseppe Tartini; Tartinijev trg v Piranu

Kdo so oni?

Marij Kogoj, Danilo Švara, Vinko Globokar, Emil Adamič, Marjan Kozina, Alojz Srebotnjak, Jani Golob, Mojmir Sepe?

To je le nekaj imen slovenskih skladateljev. Mogoče poznaš kakšno njihovo skladbo?

Poišči, kdo je avtor naslednjih glasbenih del:

- 1.) Črne maske
- 2.) Glasba iz mladinskega filma *Poletje v školjki* in orkestrirane priredbe slovenske himne,
- 3.) *Zemlja pleše, Poletna noč, Med iskrenimi ljudmi.*

1.) Marij _____, 2.) Jani _____, 3.) Mojmir _____

Rešitev: 1.) Marij Kogoj, 2.) Jani Golob, 3.) Mojmir Sepe

Skladatelj/-ica lahko komponira **klasično, operno, zabavno, jazzovsko, filmsko** in **baletno** glasbo.

Komponirati? *FRAN: ustvarjati, pisati glasbeno delo, skladbo, skladati: to opero je komponiral znani glasbenik / skladatelj veliko komponira / komponira odlično glasbo.*

Katere **zvrsti glasbe** pa poznamo? *Naštej jih.*

Rešitev: ljudska, klasična, popularna, jazz, narodnozabavna, plesna.

Katera je tebi najbližja oz. najljubša? Naštej tri naslove zvrsti, ki si jo napisal/-a kot svojo najljubšo. Ali na najljubšo glasbo poješ, mogoče plešeš ali jo zelo glasno poslušáš?

* *Samanta*

Muzejsko poletje na fotografijah

V soboto, 18. junija 2022, je že 20. leto zapored potekala **Poletna muzejska noč**. V muzeju so obiskovalci preživeli čarobno noč ob odkrivanju lepote naše kulturne dediščine. Družine so se lahko napotile po palači Belgramoni Tacco na samostojno raziskovanje muzeja z našim Lovom na zaklad, v etnološki zbirki pa je potekala delavnica Ulovimo sanje v muzejski noči, na kateri so se otroci prepustili domišljiji in s prepletanjem niti ustvarjali lovilce sanj.

Od 5. do 8. julija 2022 je potekal **prvi del poletnih počitniških delavnic**. V naši etnološki zbirki smo si ogledali, kako so včasih rasili blago s čipkami in vezeninami, se naučili osnov **kvačkanja** in si navačkali svojo zapestnico.

Počitniške delavnice so kot nalašč za spoznavanje **starih iger**, igrali smo se igre s kamenčki, pa »am salam«, »mamica, koliko je ura?«, »voziti šino«, naredili smo žogico iz starih nogavic, se igrali »la mela velesosa« in druge igre naših »nonotov«.

Spoznali smo muzejski zeliščni vrtniček, ki je del etnološke zbirke, zdravilne rastline, začimbnice in dišavnice, ki so tradicionalne za naše kraje, ter z njimi ustvarjali **dišeče okraske**.

Drugi del poletnih počitniških delavnic je potekal od 23. do 26. avgusta 2022. Ogledali smo si medmuzejsko razstavo **Ženske zgodbe**, ob muzejskih predmetih spoznali ženske mitske podobe in jih povezali z resničnimi. Med drugim je na razstavi predstavljen tudi mozaik Evrope iz ptujkega muzeja. V drugem delu smo po navdihu iz različnih materialov ustvarjali svoj **mozaik**.

Prvi sklop počitniških delavnic smo sklenili z **Rimljani**, s pomočjo replik smo spoznavali, kako so živeli na naših tleh pred 2000 leti, ter se preizkusili v izdelovanju »rimskega« nakita.

Na dvodnevni delavnici smo odkrivali čarovnijo **tkanja s karticami**. Ta zanimiva tehnika tkanja sega v prazgodovino in omogoča izdelavo raznolikih vzorcev.

Na zadnji poletni počitniški delavnici, ki je potekala v naši etnološki zbirki, smo si ogledali staro meščansko ognjišče ter kuhinjske pripomočke in spoznali, kako so si nekoč priskrbeli hrano, jo pripravili in uživali. V drugem delu delavnice smo skupaj z našo prostovoljko Marijo **umesili njoke**.

Trajnostni razvoj v zgodovini?

Od 20. do 26. septembra 2022 je potekal **Evropski teden trajnostnega razvoja**. Tudi naši predniki so se soočali s podobnimi težavami, kot se mi danes; morali so ravnati skrbno z naravnimi viri, se prilagajati podnebnim spremembam, spopadali so se z epidemijami, sušo in revščino.

Pravica do vode je naša ustavna pravica. Kako krhka je **oskrba z vodo** v naših krajih, občutimo vsako poletje, letošnje pa je bilo še posebej skrb vzbujajoče. Kako pa je bilo v preteklosti, ko je bil Koper otok? Tako kot danes, je bilo tudi včasih treba prebivalce mesta preskrbeti z vodo.

Preberi vprašanja, poveži jih s pripadajočo fotografijo in obkroži črko pred pravim odgovorom.

1.) V središču mesta je prostoren trg, ki je bil namenjen zbiranju vode in prič o pomembnosti preskrbe z vodo. Trg se imenuje:

- a) Trg Brolo,
- b) Ukmarjev trg,
- c) Titov trg.

2.) Na omenjenem trgu imamo ohranjena dva vodnjaka s konca 15. stoletja. Ob dežju se je voda stekala v velik zbiralnik in tako se je za prebivalstvo nabrala večja količina le-te. Velik zbiralnik vode pod trgom imenujemo:

- a) cisterna,
- b) šparovček,
- c) hranilnica.

3.) Ali ste vedeli, da je imel Koper že v srednjem veku svoj vodovod? Iz katerega materiala so bile cevi, po katerih je prihajala voda s kopnega na otok pod morsko gladino?

- a) betona,
- b) keramike,
- c) lesa.

4.) Voda je bila speljana iz bližnje okolice na današnji Prešernov trg. Vodnjak simbolično ponazarja ime podestata Lorenza da Ponteja. Plemiška družina da Ponte ima v svojem grbu podobo?

- a) mlina,
- b) mosta,
- c) zmaja.

Tudi v preteklosti so stvari **reciklirali** in jih **ponovno uporabljali**. Kamen je bil zelo dragocen, z njim so ravnali skrbno in ga pogosto večkrat uporabili ter dali umetninam novo življenje. Veliko spomenikov se je ohranilo do danes ravno zaradi njihove predelave oz. ponovne uporabe.

5.) Del naše zbirke, posvečene Rimljanom, je rimski kip moškega v naravni velikosti, odet v toga, ki je dobil veliko kasneje z zamenjavo originalne moške glave z novo žensko ter z dodanima atributoma (mečem in tehtnico v rokah) popolnoma novo vlogo. Kot kip Pravičnosti je bil postavljen na vrh pročelja:

- a)** palače Brutti,
- b)** palače Gravisi-Barbabanca,
- c)** Pretorske palače.

6.) Plošča iz koprške stolnice z izklesanim okrasom je bila po tisoč letih preprosto obrnjena, v zadnjo stran plošče pa je bil izklesan napis v spomin pomembnega obiska. Cesar, ki je obiskal Koper leta 1816, je bil:

- a)** avstrijski cesar Franc I.,
- b)** francoski cesar Napoleon,
- c)** rimski cesar Julij Cezar.

7.) Pri prenovi znamenite kavarne Loggia so odkrili tlakovec zunanjega stopnišča, ki si ga lahko ogledate v zbirki Srce Kopa, na hrbtni strani je skrival:

- a)** poslikavo,
- b)** gladko površino,
- c)** izklesan napis.

Rešitve: 1. a, 2. a, 3. c, 4. b, 5. c, 6. a, 7. c.

Napovednik dogodkov

Teden otroka – Z igro do dediščine

Z IGRO DO DEDIŠČINE

Od 4. do 9. oktobra 2022

imajo družine **brezplačen vstop** v vse muzejske zbirke in na občasne razstave: palača Belgramoni Tacco (Kidričeva 19), Muzejska galerija (Kidričeva 23a) ter Etnološka zbirka (Gramscijev trg 4–5). V palači Belgramoni Tacco se lahko družine preizkusite v »Lovu na zaklad«, na katerem boste s pomočjo načrta muzeja (1 €) samostojno raziskovali muzejske zbirke. **Vabljeni starši, stari starši in otroci vseh starosti!** *

Sobotne muzejske delavnice

V novem šolskem letu bomo nadaljevali s sobotnimi delavnicami, na katerih bomo spoznavali zanimive zgodbe muzejskih predmetov in veliko ustvarjali.

V soboto, 22. 10. 2022, ob 10. uri

bomo na delavnici **Čarobna jesen** v muzeju poiskali dela, ki jih krasijo rastlinski okras in po njihovem navdihu ustvarjali. *

Jesenske počitniške delavnice

Od 2. 11. 2022 do 4. 11. 2022, od 10. do 12. ure

Med jesenskimi počitnicami bodo v muzeju potekale zanimive delavnice. Vabljeni k spremljanju naše spletne strani in muzejskega profila Facebook, kjer bodo objavljene podrobnosti. *

Vitrina meseca

Od 6. 10. do 6. 11. 2022

V sklopu praznovanja **Mednarodnega leta stekla** predstavljamo grob 3 z antične nekropole Križišče pri Spodnjih Škofijah, kjer je bila po rimski maniri pridana tudi keramična svetilka – oljenka, na kateri je upodobljen steklopihač pri delu. Motiv prikazuje tehniko pihanja stekla, ki so jo poznali že pred 2000 leti. * **Tjaša**

Campus estivi 2022 – vacanze da cervelloni! (in lingua italiana)

Per il secondo anno consecutivo le istituzioni della Comunità Nazionale Italiana a Pirano (in particolare modo la Comunità Autogestita della Nazionalità Italiana e la Comunità degli Italiani “Giuseppe Tartini”) in collaborazione con la Scuola elementare “Vincenzo e Diego de Castro” ed altri enti e associazioni locali hanno organizzato dei campus estivi, registrando un grande successo con le adesioni. I campus erano destinati ai bambini prescolari e agli alunni dalla prima alla terza classe e si sono svolti a Pirano e nel vicino circondario tra giugno e luglio e a fine agosto.

Le attività realizzate nel corso di quest'estate hanno promosso la cultura, l'arte, la musica, le scienze ed il movimento, favorendo e stuzzicando la creatività e la fantasia dei bambini per vivere un'esperienza educativa completa ed accattivante in lingua italiana. Questi campus, pertanto, rappresentano anche un'occasione divertente, unica per avvicinare gli alunni della maggioranza alla lingua italiana, visto che le adesioni sono aperte a tutti i bambini. Offrendo una didattica innovativa, gli alunni hanno avuto la possibilità di apprendere la lingua, di avvicinarsi al mondo della Comunità Nazionale Italiana in maniera naturale e spontanea.

La soddisfazione dei genitori e dei bambini partecipanti è stata immediata grazie anche al bel lavoro di squadra degli ideatori e responsabili dell'iniziativa che hanno favorito ed esteso la rete di collaborazione all'interno di un sistema educativo che ha visto coinvolti le istituzioni del territorio, gli esperti, gli insegnanti, gli educatori e i cittadini.

Ma cosa si fa in questi campus di così divertente? Ecco una parte del programma che è stato svolto.

■ **Attività sportive**

Gli alunni hanno acquisito tecniche di nuoto, svolto vari giochi in acqua (*sup*, staffette, poligoni, *snorkeling*), si sono divertiti con i compagni in un clima sereno e spensierato.

■ **Attività manuali, artistiche e musicali**

Conoscere il territorio partendo dal patrimonio storico, naturale e culturale è un obiettivo che ha permesso agli alunni di comprendere la realtà del luogo in cui vivono in maniera spontanea, naturale e immediata, attraverso l'arte e la musica. La creatività, innata, li ha stimolati nel costruire, ideare e realizzare piccoli oggetti e lavoretti che poi hanno portato a casa, per mostrare soddisfatti ai familiari l'impegno e la fantasia scaturita dalle attività artistiche proposte dai docenti.

■ Attività scientifiche

La scienza ci permette di capire il mondo che ci circonda. Vivere l'esperienza scientifica in maniera diretta e in prima persona ha stimolato la passione e la curiosità per la ricerca, per la scoperta.

■ Attività di orientamento

L'*orientering* è anche sinonimo di 'caccia al tesoro'. Un modo divertente ed efficace per conoscere il patrimonio storico culturale del nostro territorio. Attività, inoltre, che si basa sulla collaborazione e sull'amicizia.

■ Apprendimento della lingua italiana

Il tabellone delle emozioni, la scatola magica delle parole e il libretto del cervellone sono delle attività ludiche (di gioco) che hanno favorito in un clima sereno e divertente l'apprendimento della lingua italiana. Conoscere le lingue oggi è importante, essere bilingui è un valore aggiunto per i cittadini ed inevitabilmente per l'intero territorio.

■ Attività di rilassamento e yoga

Il riposo è un aspetto importante della giornata del bambino. Ai bambini è stato dedicato tale momento per riprendere le forze, per assaporare anche la bellezza del silenzio, per riflettere sulle cose che sono successe durante il giorno, per ascoltare le proprie emozioni. * *Katja Dellore, Roberta Vincoletto*

Poletna bralno-spodbujevalna akcija Harry Potter, čudežni deček

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper je v poletnem času od julija do avgusta 2022 povabila vse navdušence nad Harryjem Potterjem na ogled razstave **ob 25. obletnici** izida prve knjige o Harryju Potterju. Razstava je bila od **1. 7. do 14. 7. 2022 na ogled na oddelku za mlade bralce, Verdijeva 2, 6000 Koper.**

V sklopu razstave smo za otroke in mladostnike pripravili **Poletno bralno-spodbujevalno akcijo – Harry Potter, čudežni deček.** Na oddelku za mlade bralce smo za otroke pripravili kvize, ki so bili glede na starost razdeljeni v tri skupine. Predšolski otroci in otroci prve triade so se lahko skupaj s starši prepustili čaranju kviza – čarobnega uroka sreče. Učenci druge triade so se preizkusili v številkah, povezovanju ter ustvarjanju. Učenci tretje triade pa so se preizkusili v reševanju vprašanj, povezanih s knjigo o Harryju Potterju. Z bralno akcijo smo želeli

navdušiti bralce vseh starosti; tiste, ki že dobro poznajo Harryja Potterja, in tudi tiste najmlajše, ki so ga šele začeli spoznavati. Poletna bralno-spodbujevalna **akcija je potekala od 1. 7. do 30. 8. 2022. V septembru smo izžrebali tri srečne nagrajence, ki so dobili knjižno nagrado.**

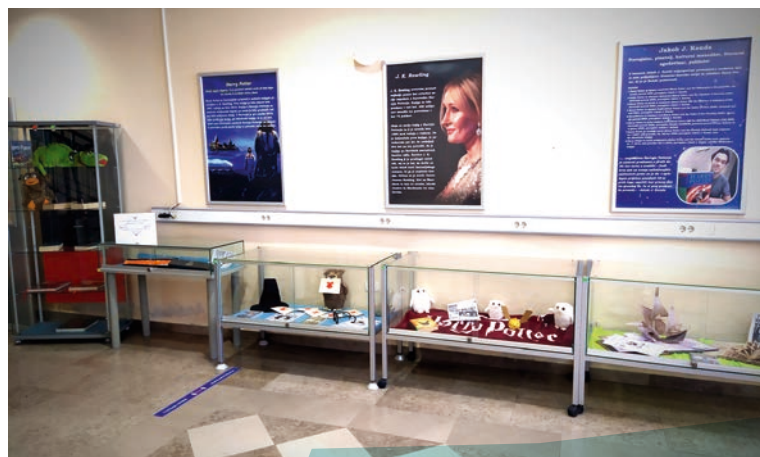

Harry Potter je **fantazijska pripoved** v sedmih knjigah pisateljice J. K. Rowling. Prva knjiga je izšla leta 1997, zadnja pa leta 2016. Po seriji je produkcijska hiša Warner Bros posnela tudi **filme**, *Harry Potter in Svetinje smrti* je razdeljen na dva dela. Filma o *Otroku prekletstva* pa niso posneli.

Knjige o Harryju Potterju so doživele velikanski uspeh, po svetu so prodali več kot 800 milijonov knjig.

V Sloveniji je pri založbi EPTA izšlo prvih pet knjig, pri Mladinski knjigi, ki je od leta 2007 novi slovenski založnik Harryja Potterja, pa ponatisi prevodov prvih petih knjig in prevoda šeste ter sedme.

Kako dobro poznaš Harryja Potterja

Odgovori na spodnja vprašanja:

- 1) Kako se imenuje čarovniška šola, ki jo Harry Potter obiskuje?
- 2) Kako je ime najboljšemu prijatelju Harryja Potterja?
- 3) V kateri izmed knjig o Harryju Potterju se prvič pojavi ime 'Sirius Black'?
- 4) Kako je ime čarovniškemu športu, v katerem je Harry Potter blestel?
- 5) Kako so čarovniki in čaravnice med sabo izgovarjali ime 'Mrlakenstein'?
- 6) Kako so čarovniki in čaravnice imenovali ljudi, ki ne znajo čarati in niso del čarovniškega sveta?

* Tina Škrokov in Luka Depangher

Rešitve: 1 Bradavčarica, 2 Ronald Wesley, 3 Harry Potter in jenetik iz Azkabana, 4 Quidditch, 5, Saj veš, kdo' oz. 'Tisti, ki ga ne smemo imenovati', Bunkeljni, v angl. Muggles

J. K. Rowling

Joanne Rowling se je rodila leta 1965 v mestecu Yate v bližini Bristola. Pri štirih letih se je s starši in mlajšo sestro Di preselila v bližnjo vas Winterbourne.

Ravnatelj osnovne šole, ki jo je obiskovala v tem kraju, naj bi služil kot navdih za ravnatelja Bradavčarke, profesorja Dumbledoreja. Že kot mlada si je rada izmišljala zgodbe, ki jih je prebirala sestrici. V eni od njih je bila glavna junakinja prav sestra, ki je padla v zajčjo luknjo, tam pa so jo nato zajci hranili z jagodami. Prvo zgodbo je zapisala, ko je imela komaj pet let. V njej je nastopal zajec Zajec, ki je dobil ošpice.

Ideja za serijo knjig o Harryju Potterju se ji je utrnila leta 1990 med vožnjo z vlakom. Da je dokončala prvo knjigo, je potrebovala pet let, še dve leti pa sta pretekli, da je knjiga po številnih zavrnitvah končno izšla. Okrajšavo J. K. Rowling ji je predlagal založnik, saj se je bal, da dečki ne bodo želeli brati fantazijskega romana, ki ga je napisala ženska. Očitno se je motil. Danes Jo živi na Škotskem in ima tri otroke, hčerki Jessico in Mackenzie ter sina Davida.

Električno vozilo – na tirih 110 let piranskega tramvaja

Prvna misel, ki se nam utrne ob besedni zvezi **električno vozilo**, so novodobni avtomobili in polnilnice za e-avte. Ko pa besedno zvezo razširimo in rečemo na tirih, preskočimo na vlake. No, Piran se je že leta **1912** lahko pohvalil s **cestno železnico**, kot so v tistem času rekli tramvaju. **Tramvaj** (ang. Tramway) pomeni **vozilo na tirih**, premikal se je tako, da je nad razpeljanimi **tiri** bila razpeljana **električna mreža** (kabli), na samem tramvaju pa je bil na strehi **odjemalec toka** (nosilec moči), ki se je dotikal mreže. V tramvaju je bil elektromotor, ki je po teh kablkih dobival moč in tramvaj se je premikal po tirih. Tramvaj je večinoma **namenjen mestnemu potniškemu prometu**, redko so ga uporabljali za prevoz blaga. Piranski mestni močje so si želeli železnico, oblast na Dunaju pa jim je v pismu odobrila tramvaj na električni pogon. 11. septembra 1911 so že začeli z gradbenimi deli in **v le šestih mesecih** so postavili tire. Električno mrežo so že imeli, ker je pred

Dolžina proge je v celoti merila natanko **5.447 metrov**. Piranski tramvaj je imel **zaprt in odprt voz**. Zaprti voz je lahko sprejel 40 potnikov, dvajset jih je lahko sedelo in dvajset stalo, odprti voz pa je lahko sprejel 32 potnikov. Povprečna hitrost tramvaja je bila **vrtooglavih 30 km na uro**.

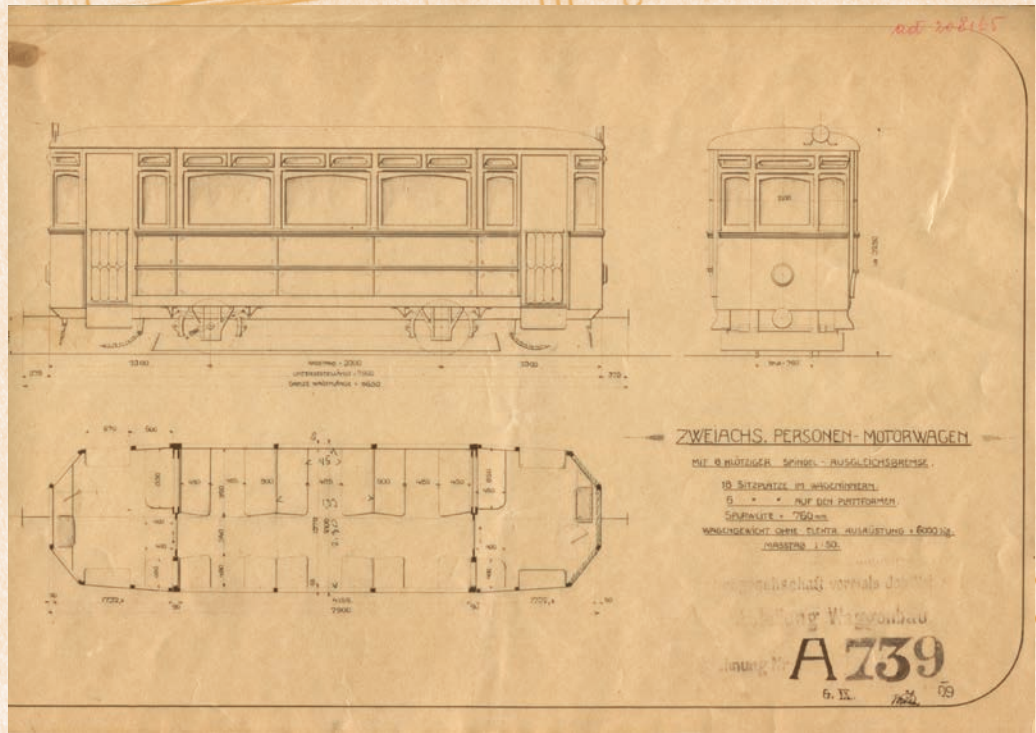

tramvajem **po Piranu** vozil **trolejbus**. Tako je tramvaj **20. julija 1912** svojo pot začel na Tartinijevem trgu, nadaljeval je vzdolž obale, mimo Portoroža, vse do železniške postaje v Sv. Luciji.

Piranski tramvaj je bil priljubljeno prevozno sredstvo, za otroke pa pravljica, saj **je bil rdeče barve**. Imel je **zvonec**, vsakič, ko je šel mimo, je z zvoncem pozdravil. V resnici pa so vozniki glede uporabe zvonca tramvaja morali upoštevati stroga pravila. Z zvoncem so sporočali, da se pripravljajo na premik, da se bodo ustavili, opozorili so ljudi, naj se umaknejo na varno razdaljo, oz. na morebitne nevarnosti. Stroga pravila so imeli tudi glede **lepega vedenja**; kako so bili oblečeni, kako so pozdravili potnike, kako so sporočili, kdaj lahko potniki vstopijo v voz in izstopijo iz njega. Tramvaj **je ropotal** tako, da so dve ulici prej vsi vedeli, da prihaja.

Piranski tramvaj je potem, ko so leta **1935 ukinili vlak Porečanko**, izgubljal pomembnost in tudi manj ljudi se je peljalo z njim. Po koncu 2. sv. vojne je usodo tramvaja določila **uvedba avtobusa**. Tramvaj ni bil več potreben in **31. avgusta 1953 so ga uradno ukinili**. Vozove so kmalu za tem natovorili na motorne jadrnice in jih odpeljali **v Sarajevo**.

Danes v Piranu ni možno nikjer videti kakršnih koli ostan- kov, ki bi pričali o tem, da je nekdaj po mestu vozil tramvaj. A ne glede na to, še vedno lahko glasno trdimo, da je bil Piran, ko je po njem vozil tramvaj, velemesto. Tako kot je Dunaj, kot je Praga, Pariz, London, Berlin, pa Houston in Dallas v ZDA.

Naloga:

Piranski tramvaj je vozil na: parni pogon, premog, električni pogon, dizel.

5.447 metrov znaša: 54,5 kilometra, 5,4 kilometra, 544,7 kilometra.

Porečanka je proga, ki je povezovala: Koper in Poreč, Poreč in Reko, Trst in Koper, Trst in Poreč.

Prvič je tramvaj zapeljal po Piranu pred 110 leti. Koliko let pa ga ni več? 110, 69, 58, 47.

Izloči vsiljivce: Dunaj, New York, Sarajevo, London, Skopje, Ankara, Praga.

Nariši tramvaj.

* **Nada in Matej**

Jesen – čas za pogled na svet skozi oko kamere

Ste kdaj opazovali, v čem se jesen razlikuje od preostalih letnih časov? Kakšen je njen vonj? Kakšna je barva neba? Kakšna so drevesa, njihovo lubje, veje in listje? Kako v tem času letijo ptice, ko mimo vas hitijo čez nebo? Katere živali slišimo? Kaj opazite pri ljudeh? Kakšni so sončni vzhodi in zahodi? Nešteto vprašanj, na katera lahko odgovorimo le tako, da vse te podrobnosti v svoji okolici opazujemo sami. Pa ne kar počez!

Tokrat bomo opazovali kot filmarji, ki svet doživljajo skozi oko kamere. Za ta namen bomo s sabo na sprehod vzeli svoje **mobilne telefone**, na katerih je že nameščena kamera, zato ne bo prav nič težko tudi tistim, ki še nikoli nismo ničesar posneli. Sledili bomo namreč zelo preprostim navodilom za snemanje. Njihov namen je, da vsakdo lahko naredi posnetek: otroci, starši, babica, dedek, prijatelji, sosede, tete, strici ...

 Povabite jih na skupinski snemalni potep in nato skupaj pogledajte posamezne posnetke ter se pogovorite, kako je vsak od vas videl okolico. Morda boste presenečeni, kako različne stvari na istem kraju opazi vsak izmed nas.

Nekaj ustvarjalnih napotkov za snemanje:

- Za posnetek izberite zunanji prostor.
- V posnetek vključite nebo, ki naj ima opazno vlogo v postavitvi okvira – nebo naj bo eden najpomembnejših elementov opazovanja.
- Preizkušajte različne postavitve kamere (na primer stojte nižje in s kamero glejte navzgor ali obratno).
- Opazujte trenutke v dnevu, ko se pojavi posebna svetloba (kako se razlikujejo jutranja, dnevna in večerna svetloba).
- Opazujte, kaj se v času ene minute snemanja dogaja znotraj okvira (opazujte na primer potovanje vetra, sonca, oblakov, zvoke, mimoidoče živali, ljudi).
- Naredite lahko toliko posnetkov, kot želite, napravite jih ob različnih časih in/ali na različnih lokacijah. Nato med njimi izberite tiste, ki so vam najljubši.

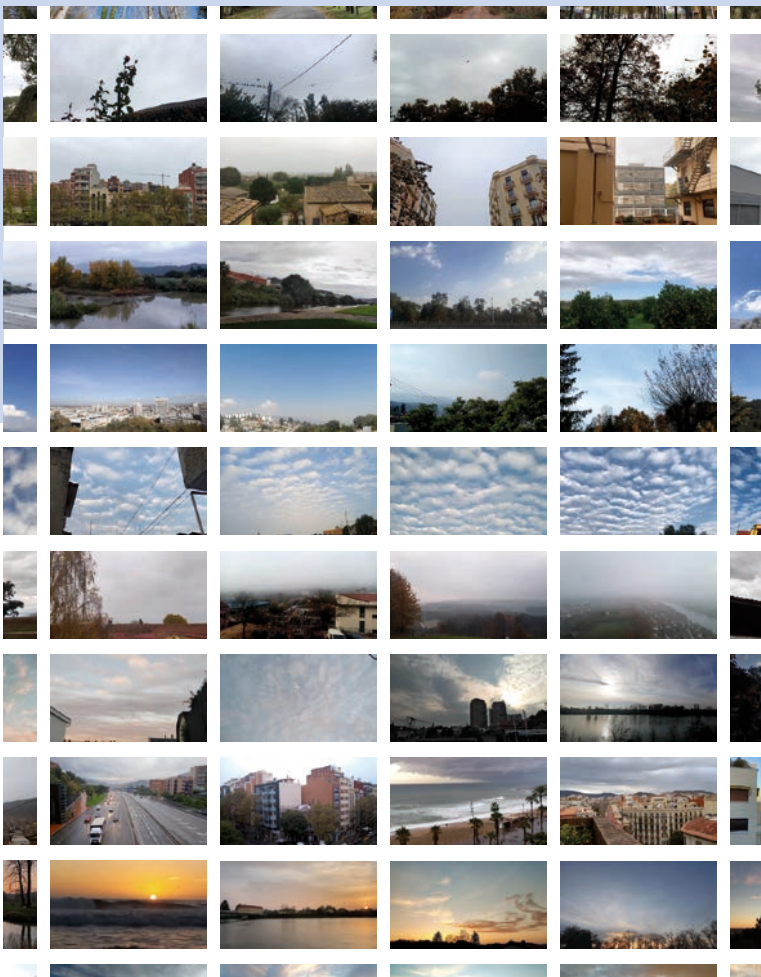
In še nekaj tehničnih pravil:

- Mobilna naprava (telefon, fotoaparati, kamera ...) mora biti ves čas posnetka pri miru! Določite okvir slike in ga ne premikajte. Vse posnemite z enim pritiskom na gumb za snemanje, brez rezov.
- Telefon držite vodoravno, tako kot so sicer posneti filmi.
- Osredotočite se na odločanje, kaj bo znotraj okvira; kaj hočete posneti in kdaj boste pritisnili gumb 'stop'.
- Posnetek mora biti dolg približno 1 minuto! In ne več kot nekaj minut.
- Med snemanjem ne dodajajte glasbe in ne govorite, dovoljeni so zgolj naravni zvoki.
- Ne montirajte ali režirajte posnetkov.
- Tudi posebni učinki (na primer časovni zamik) niso dovoljeni.

Poglejte si nekaj fotografij posnetkov, ki so nastali v preteklih letih. Posneli so jih vaši sovrstniki v krajih v vaši soseščini. Uganete, kje? Odgovori se skrivajo na koncu.

Za več informacij in prijave na Dan posnetkov sveta nam lahko pišete na ana.cerar@isolacinema.org, vabilo k prijavam bomo pravočasno objavili tudi na spletni strani www.isolacinema.org. Udeležba je brezplačna in odprta za vse člane družin in učitelje. Se vidimo!

2

Po uspešni vadbi pa je čas za veliki dogodek! V **četrtek, 10. novembra 2022**, se lahko pridružite ustvarjalnim radovednežem z vsega sveta na **Dnevu posnetkov sveta**! Ves dan bomo v **Španiji, Nemčiji, Čilu, Mehiki, Litvi, Srbiji in Sloveniji** skozi oko kamere lovili enominutni trenutek dneva v svojem okolju in hkrati videli, kaj nastaja v drugih krajih – kakšni so pogledi in okolje ljudi na drugem koncu sveta ali čisto blizu nas.

V preteklosti je v enem dnevu nastalo več kot 3.000 posnetkov – levo lahko vidite, kako pisan vzorec tvori naš planet od jutra do večera že zgolj skozi peščico posnetkov. *

3

4

1. Koper (avtor Enej Stojkovič, OŠ Prade); 2. Izola (avtor Van Gabrič, OŠ Vojke Šmuc); 3. Košana (avtorica Žana Polh, OŠ Košana); 4. Izola (avtor Jakob Nal Gorkič, STŠ Koper)

Giuseppe Tartini

Ali veš, da je leto **2022** razglašeno za **Tartinijevo leto**, saj bo minilo okroglih **330 let od rojstva** skladatelja in violinista Giuseppeja Tartinija?

Slavni glasbenik se je rodil **v Piranu** davnega leta **1692** v hiši, ki še danes stoji na Tartinijevem trgu in ji ravno zato pravimo **Tartinijeva hiša**.

Rodil se je očetu, ki se je v Piran preselil iz Firenc kot trgovec, in materi, potomki ene najstarejših plemiških družin v Piranu. Njegova družina je bila številna. V njej se je rodilo devet otrok, vendar so trije kmalu po rojstvu umrli, kar pa je bilo za tisti čas običajno. Družina Tartini je bila premožna. **V Strunjanu** so imeli svojo **vilo** in **veliko posest**: njive, oljčnike, vinograde, sadovnjake, tudi solna polja in ribogojnico. Giuseppe je svoje otroštvo preživel veselo in brezskrbno.

Šolal se je najprej v Piranu, nato v šoli za plemiče v Kopru, **študij prava** pa nadaljeval v Padovi. Glasbo oziroma violino je imel rad že od malih nog in se ji je kljub očetovemu nasprotovanju posvečal vse življenje. Svoje znanje je izpopolnjeval v samostanu v Assisiju in postal pravi violinski virtuoz.

Ali poznaš njegovo najbolj znano skladbo, sonato Vragov trilček? Ali veš, kje in kdaj je Tartini dobil navdih zanjo?

Zgodba pravi, da se je Tartiniju **v sanjah prikazal sam vrag**, mu rekel, da bo njegov služabnik in mu bo izpolnil vsako željo. Tartini ga je prisilil vzeti violino v roke, da mu je zaigral prav to

melodijo. Ko se je Tartini zbudil, je skladbo hitro zapisal in **tako ustvaril svoje najbolj znano delo**.

👉 V prostorih Tartinijeve hiše si lahko ogledaš njegove osebne predmete, njegova pisma in njegovo slavno violino. Počutil se boš, kot da bi se vrnil v čas njegovega življenja. Pridi na obisk!

Kip Giuseppeja Tartinija na Tartinijevem trgu v Piranu. Kip je izdelal Antonio Dal Zotto leta 1896.

Slovesno odkritje Tartinijevega spomenika v Piranu 2. avgusta 1896.

Tartinijeva violina, izdelal jo je goslar Nicolò Amati iz Bologne.

Giuseppe Tartini, slika s konca 19. stoletja (neznan avtor).

Tartinijev notni rokopis s posebnimi znakovnimi zapisi

Poslušaj sonato
Vražji trilček!

Pobarvaj Tartinijevo
karikaturu.

Inštitut za kineziološke raziskave
ZRS Koper

Voda in hidracija telesa

Kako pomembna je voda za življenje, smo se začeli zavedati ob suši in požarih, ki so to poletje prizadeli Slovenijo. Ne samo za rastline in živali, tudi za ljudi je voda nenadomestljiv vir življenja.

Verjetno že veste, da je naše telo sestavljeno iz približno 70 % vode, pri otrocih celo iz 75 %. Voda ima v telesu številne pomembne funkcije, med drugim uravnava telesno temperaturo, omogoča prebavo hrane in izloča odpadne snovi. Telo izgublja vodo čez dan, ko se znojimo, dihamo in uriniramo (lulamo). Pomembno je nadomestiti izgubljeno vodo, da ne dehidriramo.

Novi pojmi

hidracija – vnašanje tekočine, navadno vode, v organizem

dehidracija – odvzem ali izguba vode iz organizma

hidriranost – stanje organizma po zadostnem vnosu tekočin

dehidriranost – stanje človeka oz. organizma po (pre)veliki izgubi vode

Pri otrocih je tveganje za dehidracijo večje kot pri odraslih. To je zato, ker imate glede na svojo velikost večjo površino kože, ki se znoji in je izpostavljena vročini.

POZOR! Bodite pozorni na znake, ki sporočajo, da vaše telo nima dovolj tekočine, oz. ste dehidrirani, ko:

- vas boli glava, ● se težje zberete (slaba koncentracija),
- ste žejni in imate suha usta, ● imate razpokane ustnice, ● se počutite utrujeni, ● imate temen (rumen, oranžen ali rjav) urin.

Kako lahko ugotovite, ali ste dovolj hidrirani?

- če greste dovolj pogosto na stranišče,
- niste žejni.

Test o hidriranosti

Pojdite na stranišče, polulajte se in preverite po barvni lestvici barvo svojega urina, ugotovili boste, kakšna je vaša hidriranost.

Vir: Prehrana.si, Nacionalni portal o hrani in prehrani (2021), Inštitut za nutričnístisko, <https://www.prehrana.si/clanek/537-hidracija>

Koliko vode oz. tekočine potrebujete?

Količina vode, ki jo dnevno potrebujete otroci, je odvisna od vaše starosti ter trajanja in porabe energije pri aktivnosti. Za otroke, mlajše od 8 let, se priporoča vsaj 4–6 kozarcev (po 2,5 dcl) vode. Za otroke, starejše od 8 let, se priporoča najmanj 6–8 kozarcev vode.

Izračun primerne hidriranosti

Stehtajte se (v spodnjem perilu) pred in po gibalni/športni aktivnosti. Razliki v teži (pred vadbo in po njej) dodajte količino zaužite tekočine med aktivnostjo ter rezultat pomnožite z 1,2 – rezultat vam pokaže količino potrebne tekočine, da lahko poskrbite za normalno stanje hidriranosti.

Primer:

- teža pred vadbo 35 kg
- teža po vadbi 34,5 kg
- zaužita tekočina med vadbo 0,5 l (0,5 kg)

Račun: $(35 - 34,5 + 0,5) * 1,2 = 1,2$ kg

Končni rezultat pomeni, da moramo med vadbo in po njej zaužiti 1,2 l tekočine.

Ker ste med vadbo že zaužili 0,5 kg (0,5 l) vode, pomeni, da morate po vadbi nadoknaditi še 0,7 l tekočine.

*1 liter vode = 1 kg

Če se ukvarjate s športom in ste zelo aktivni, boste potrebovali dodatno tekočino. Več tekočine boste potrebovali tudi v vročih dneh ali ob slabem počutju, ko ste bolni in imate povišano temperaturo.

Kaj pa mišice? Kako je voda pomembna, se zavemo ob opazovanju dehidriranih ljudi, ko že 2 % izguba telesnih tekočin lahko poleg slabše koncentracije vodi tudi v izgubo koordinacije in upočasnitev delovanja večine

Iskrivosti s Festivala Pri svetilniku

Svetilnik / Kulturni občasnik za mlade zanesenjake / Letnik XVI, številka 1 / Izdajajo: Gledališče Koper, za izdajateljico Katja Pegan; Pokrajinski muzej Koper, za izdajatelja Marko Bonin, v.d.; Komunità Autogestita Costiera della Nazionalità Italiana di Capodistria, za izdajatelja Alberto Scheriani; Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, za izdajatelja Ivan Marković, v.d.; Pokrajinski arhiv Koper, za izdajateljico mag. Nada Čibej; Otok – zavod za razvijanje filmske kulture, za izdajateljico Lorena Pavlič; Pomorski muzej – Museo del mare "Sergej Mašera" Piran – Pirano, za izdajatelja Franco Juri; Znanstveno-raziskovalno središče Koper, za izdajateljico prof. dr. Rado Pišot / Uredniški odbor: Samanta Kobal (urednica; info@gledalisce-koper.si), Tjaša Miklavčič (tjaša.miklavcic@pokrajinski.muzej-koper.si), Roberta Vincolletto (info@centro-combi.eu), Tina Skrokov (tina.skrokov@kp.si), Nada Čibej (nada.cibej@arhiv-koper.si), Lorena Pavlič (lorena.pavlic@isolacinema.org), Veronika Bjelica (veronika.bjelica@gmail.com), Alenka Obid (alenka.obid@zrs-kp.si) / Lektorica slovenskega jezika Alenka Juvan / ISSN C506–158X / Priprava slik in tisk Tiskarna Vek Koper / Naklada 3.250 / Koper, oktober 2022 /